

Tıp alanında, sigara kullanımı ile kanser ilişkisi 1950'li yıllardan beri bilinmektedir. Buna karşın, günümüzde, her yedi kişiden biri tütün ve tütün ürünleri kullanmaktadır. Yaklaşık 7,6 milyar olan dünya nüfusunun 1,1 milyarının kullanıcı olduğu, bunların da 800 milyondan fazlasının düşük ve orta gelirli ülkelerde yaşamakta olduğu tahmin edilmektedir. Sanayileşmiş-merkez kapitalist ülkelerde tütün ve tütün ürünleri kullanıcılarının oranı son otuz, kırk yılda azalırken, diğer ülkelerde artmaktadır. Güncel bilgilere göre, dünya genelinde, yılda 8 milyon ölüm tütün ve tütün ürünlerine bağlı olarak gerçekleşmektedir. Bu ölümlerin 7 milyona yakınının doğrudan tütün kullanımına bağlı olarak, 1,2 milyonunun ise ikinci el sigara dumanına sunuk-maruz kalmaya (pasif içicilik) bağlı olarak gerçekleştiği tahmin edilmektedir.

Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) Genel Kurulu'nda alınan kararla, 1988 yılından beri "Tütünsüz Bir Dünya Günü" etkinlikleri yapılmaktadır. Bu yıl da 1989 yılından beri olduğu gibi, 31 Mayıs günü tüm dünyada bu konuda etkinlikler gerçekleştirilmiştir. Sigara ile mücadele başlığında, Türkiye'deki gibi hemen bütün ülkelerin ilgili bakanlıkları konuya sahip çıkmakta ve kişilerin sigara içiciliğinden vazgeçebilmesi için çok boyutlu çalışmalar yürütmektedir. Ülkemizde de kapalı mekanlarda tütün ve ürünlerinin kullanımı ile bu ürünlerin 18 yaş altındakilere satışı yasaklanmış, paketlerin dış yüzeylerinin sigaranın zararları ile ilgili bilgi ve fotoğrafları içermesi zorunlu hâle getirilmiştir. Günümüzde dünyanın pek çok ülkesinde olduğu gibi Türkiye'de de hükümet dışı kuruluşlar ve aktivistler eliyle, hükümetlerin desteğiyle yürütülen kampanya vb. faaliyetlerin neredeyse tamamı sigara içicilerini hedef almaktadır. Sigara başta olmak üzere, tütün ve tütün ürünü kullanıcılarını, içmenin yarattığı hastalık ve

ölüm riskleriyle ilgili verilerle bilgilendirmeye/"korkutmaya-kaygılandırmaya" ve ikinci, üçüncü el sigara dumanına sunuk-maruz bıraktıkları çocukları başta olmak üzere, yakınlarına verdikleri zararlarla yüzleşmeleri sağlanarak içicilikten vazgeçirilmeye çalışılmaktadır.

Benzer türden yoğun çalışmalara karşın, tütün ve tütün ürünleri üretimi dünya genelinde azalmamış, merkez kapitalist ülke kaynaklı şirketler eliyle tekelleşmiştir. Türkiye gibi bağımlı ülkelerin çiftçileri, yerine herhangi bir ürün konmadan tütün ekimi önce kısıtlanıp, sonra yasaklanarak, bitkisel tarım üretiminin dışına itilmişlerdir. Ülkemizde, 2002 yılında 405 bin olan tütün üreticisi sayısı yüzde 86'dan daha fazla bir azalmayla 2018 yılında 56 bin olmuştur. Tütüncülük yapamayan çiftçiler, 13 Mayıs 2014 tarihinde yaşanan Soma Madenci Katliamı'nda da ortaya çıktığı gibi, aç kalmamak için bilmedikleri alanlarda ucuz emek gücü olarak çalışmaya mahkûm edilmekte, iş cinayetlerine kurban gitmektedirler. Türkiye'de TEKEK tarafından yapılan sigara üretimi durdurulmuş, kentsel alanda kalmış fabrikalar geniş arazileriyle birlikte uluslararası sermayeye aktarılmış/peşkeş çekilmiştir. Türkiye, benzer birçok ülke gibi, bir yandan tütün ürünü tüketimini azaltamamış öte yandan bir elin parmaklarını geçmeyen sigara tekellerine bağımlı ve kaynak aktaran konumuna getirilmiştir. 2006 yılında 253 milyon dolar karşılığında 66 bin 550 ton tütün ithalatı gerçekleştirilmişken, 2017 yılında 523 milyon dolar karşılığında 99 bin 773 ton tütün ithal edilmiştir.

Türkiye'de tütün ve tütün ürünleri ithalatı artarken, Sağlık Bakanlığı eliyle "dumansız hava sahası" vb. başlıklarda yürütülen kampanyalarda hedef, sigara için bireylerle sınırlı tutulmaktadır. Sigara karşıtı faaliyetlerin neredeyse hiçbirinde üretimin durdurulması ya/ya da sigara tekelleri hedef alınmamaktadır. Oysa, hepimizin bildiği gibi,

"enfekte olan bir su kaynağının suyunu şebekeye vermeden önce, gerekli işlemleri yapmayıp, kent halkına suyunu kaynatarak için demek, suyla bulaşan hastalıkları önlemek adına ne kadar geçerli ise" üretimi engellemeye/sigara tekellerine dönük kapsamı olmayan tütün ve tütün ürünleriyle mücadele de o kadar başarılı olabilir. Bununla birlikte, sigara ile mücadelede gerçekten sonuç alıcı alanda olmasa da kamuoyuna dönük çok yoğun faaliyette bulunan Sağlık Bakanlığı'nı sigaraya benzer sağlık etkileri olduğu bilinen hava kirliliği ile neredeyse herhangi bir çalışma yürüttüğünü söylemek mümkün olamamaktadır. Hatta konuyu herhangi bir biçimde ele almadığını bile ifade edebiliriz. Oysa, DSÖ, Uluslararası Kanser Araştırmaları Ajansı (IARC), 2018 yılı itibarıyla, 8 milyon insanın hava kirliliğine bağlı nedenlerle erken öldüğünü, bunun da 4.2 milyonunun dış ortam hava kirliliğine bağlı olarak gerçekleştiğini tahmin ettiğini açıkladı. Bu sayı 7-8 yıl öncesinde, hava kirliliğinin her yıl 6 milyondan fazla insanın erken ölümüne neden olduğu ve 2012 yılında da yaklaşık 3,7 milyon insanın dış ortam hava kirliliğine bağlı olarak öldüğü biçimindeydi. Görünen o ki hava kirliliğinin insan yaşamına yıllar içinde verdiği zarar artıyor.

IARC, bu yıl içinde yaptığı açıklamada dünya genelinde bir yılda, kalp hastalıklarına bağlı olarak gerçekleşen ölümlerin yüzde 25'inin (2,4 milyon ölüm), beyin kanamasına bağlı olarak gerçekleşen ölümlerin yüzde 24'ünün (1,4 milyon ölüm), akciğer kanserine bağlı olarak gerçekleşen ölümlerin yüzde 43'ünün (her ikisi birlikte 1,8 milyon ölüm) hava kirliliği nedeniyle oluştuğu bilgisini paylaştı. Aynı kuruluş, 2016 yılında gerçekleşen 7 milyon prematüre ölümden ve beş yaş altındaki 600 bin çocuk ölümden de hava kirliliğinin sorumlu olduğu bilgisini kamuoyuna duyurdu.

DSÖ, hava kirliliğiyle ilgili 2005 yılında yayımlanmış olduğu raporda, metreküp havada bulunan toz miktarına göre, hava kirliliği kriteri belirlediğini, çapı 10 mikrometreden küçük tozların, yıllık ölçümlerde ortalama değerinin 20 mikrogram ve üzerinde bulunmasının havanın kirli olduğunun göstergesi olduğunu paylaşmıştı. Hava tozunun içeriği dünyanın hemen her ülkesinde ve her ilinde farklı bileşenlerden oluşmasına karşın, hava kirliliğinin akciğer kanserinin kesin nedenleri arasında olduğunu da Ekim 2013 yılında duyurmuştu. Bununla birlikte, DSÖ, dünya nüfusunun yüzde 91'inin, bir başka ifadeyle, 10 kişiden 9'unun yaşadığı yerlerde havanın kirli olduğunu da ilan etti. Özetle, yaklaşık 7,7 milyarlık dünya nüfusunun 7 milyardan fazlası hava kirliliğe sunuk/maruz kalarak yaşıyor. Peki neden? Dünyada hastalıkların da ölümlerin de yıllar içinde artmakta olduğu da ortada ve önemli bir bölümünün de nedeni ve önenebilir olduğu da biliniyor. Nedenlerin en önde gelenlerinden birisi, hatta en öndeki neden hava kirliliği. Peki, niçin önlem alınmıyor da dünya nüfusunun yüzde 91'i hava kirliliği nedeniyle bir hastalıkla ölmeye mahkûm ediliyor? Tartışmayı uzatmadan sonucu söyleyelim, çünkü hava kirliliğinin önde gelen kaynakları arasında sanayi ve trafik ilk sıralarda yer alıyor. Bu nedenle, hava kirliliği ile mücadelede kimse sigarada olduğu gibi, bireye yönelik çalışmalarla hiç kimseyi "oyalayamaz". Her ikisine yönelik önlemler patronların kârının sınırlanması/azalması anlamına geldiği içindir ki bu alanda hükümetler tarafından da desteklenen mücadele programlarına rastlayamamaktayız.

The Lancet dergisinin 1 Haziran 2019 tarihli sayısında, Brezilya Başsavcılığı'nın uluslararası sigara şirketlerine, sigaranın neden olduğu bilenen hastalıkların tedavisi için Brezilya Hükümeti tarafından yapılan harcamaların karşılığında

ödeme yapılması için dava açıldığını öğrendik. Bu tutumun, sigara ile mücadelede, sorunun kaynağına yönelik daha gerçekçi bir stratejik hat olarak kabul edilmesini ve söz konusu perspektifin ülkemizdeki sigarayla mücadele aktivistleri ve onların yapıları tarafından da dikkate alınmasını diliyoruz.

Türkiye'de seçim sandığından çıkan sonuçların uygulanmaması ile ilgili olarak, 7 Haziran 2015 genel seçimleri sonrasında yaşananlar, araç ve süreç itibarıyla farklılıklar gösterse de yaklaşık dört yıl sonra, 31 Mart 2019 yerel seçimlerinde bir defa daha yaşandı. İlkinde, ülke genelinde 53 milyon 773 bin seçmenin iradesi yok sayılmıştı. İkincisinde de İstanbul'da yaşayan 10 milyon 500 binden fazla seçmenin sandığa yansıyan iradesi yok sayıldı. Mart 2019 yerel seçimlerinde, büyük şehirlerde gerçekleştirilen oy verme işleminde, seçmen bir tanesi büyük şehir belediye başkanlığı olmak üzere dört adet oy pusulasını tek bir zarfa koyarak sandığa attı. Oyların tümü aynı sandık kurulu üyeleri ve gözlemciler huzurunda sayıldı. Gelin görün ki AKP ve MHP'nin ortaklığıyla oluşan Cumhuriyet İttifakı İstanbul'da tek zarftan çıkan dört oydan yalnızca birine, büyükşehir belediye başkanlığı için verilmiş olan oylara itiraz ettiler. İtirazı değerlendirmek üzere, Yüksek Seçim Kurulu, yedi kişilik asil üyelerle toplanması gerekirken ve tümü hazır durumdayken, yedek üyelerin de katılımıyla toplandı ve başkanın da karşı oyna rağmen, dörde karşı yedi oyla iktidarın talebini kabul etti. Oysa, yedekler katılmamış olsa başvuru üçe karşı dört oyla reddedilecekti. Sonrasında yayımlanan gerekçeli kararın seçimin yenilenmesiyle ilgili kanıtlarının ne olduğunu henüz hiç kimse anlayabilmiş değil. Bugünlerde Cumhurbaşkanı başta olmak üzere, neredeyse bütün hükümet üyeleri AKP'nin adayına oy istemek için, tam zamanlı olarak İstanbul'da yaşıyor. Eğer gerçekleşmesi engellenmezse 23 Haziran 2019, AKP'nin ve genel başkanının sandıkta resmen

yenildiğinin ilanı olabilecek önemli bir potansiyel barındırıyor. Türkiye'ye özel cumhurbaşkanlığı hükümet sistemi modelinden sonra, bize özel seçim ve demokrasi modelimizin de olup olmadığını göreceğiz. Dileriz bu topraklarda da yalnızca evrensel olan geçerli olmaya devam eder.

Ülkemizde son yıllarda şiddet çok farklı alanlarda ve formlarda artış gösteriyor. Bir yandan, resmi olarak da talep edilmesine karşın, Sağlık Bakanlığı tarafından sayıları kamuoyu ile paylaşılmayan, sağlık emekçilerine yönelik şiddet. Öte yandan, Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu tarafından bir süredir düzenli olarak yayımlanan, kadın cinayetleri, çocuk istismarı ve kadına yönelik cinsel şiddette gözle görülür artış. Platform tarafından tespit edilebilen, erkekler tarafından gerçekleştirilen kadın cinayetleri; 2008 yılında 80 iken, 2012 yılında 210, 2014'de 297, 2016'da 328 ve 2018 yılında da maalesef 440 olarak gerçekleşmiş. On yıllık bir süre içinde 5,5 katlık bir artışa rağmen, AKP hükümetlerinin görmeyen, duymayan ve konuşmayan tutumları ısrarla devam ediyor. Konunun gündeme gelmemesi için 8 Mart Dünya Emekçi Kadınlar Günü kutlamaları dâhil, var olan durumu ortaya çıkartacak ve alınması gereken önlemleri paylaşacak her türden etkinliği yasaklıyor, hukuksuz yasakları tanımayan kadınlara karşı şiddet uygulatıyorlar. Haklı olan mücadelelerin kazandığı, başarıya ulaştığı tarihin bize öğrettiği bir gerçek. Her türden şiddetin önlenilebileceği, karanlıkların aydınlık olabileceğine yönelik umudumuz ve güvenimiz tam. Bunun için çabalarımız artarak devam ediyor. Bu sayımızda sizlere, Aslı Davas ve Hafize Öztürk Türkmen arkadaşlarımız tarafından, emek ve sabır yoğun bir süreçte hazırlanan "Kapitalizmin Krizinde Kadın ve Sağlık" başlıklı dosyamızı ulaştırıyoruz. Gelecek sayımızda paylaşacağımız "Gıda ve Sağlık" dosyamız ise dizgi aşamasında. Dostlukla...